

LANURI

REGINA NOASTRĂ, A SCRITORILOR

S'a scuturat un luceafăr.

Regina Maria, marea noastră Regină, a plecat în țara cu dumbrăvi de chiparoase negre. Trec păsări triste spunând elegii. Munții duc sfâșietor ecou. Pădurile pleacă fremătătoare crengi peste neuitata zodie a acestei domniri. Și țara, această țară românească, plânge lacrimi limpezi de stea și-și duce mâna la inimă, acolo unde în chenar de nesdruncinată amintire, stă icoana primei regine a tuturor românilor. Și inima noastră stă deschisă acestei mari amintiri, fiindcă viața Reginei a fost o emoționantă identificare cu destinele neamului. Pașii Reginei duc pe drumurile mari ale voevozilor de altădată, a căror viață se confundă cu aspirațiile și idealurile poporului și cu înaltele lui tendințe de înscriere în istorie. Ajunși la aceste cuvinte, sublinierea e absolut necesară: Regina Maria, a condus acest popor românesc spre destinele sale dictate de calitățile ce le posedă și mai ales de acea trăire în eroism și virtute, pe care o semnalează cronicile și hrisoavele și care a trecut în noi, cei de azi, ancestral fluid, pentru câștigarea unui mare destin, scris pentru noi, undeva, la marginea vieții și a istoriei.

Regina Maria ne-a înțeles și ne-a slujit întregrându-ne în analele universale, că pe un popor demn de viață istorică.

Dar pagina această de emoționantă memorie, vrea să primească în literile ei îndoliate, pe Regina care a cules sunetul magic al cuvintelor, pe Regina care s'a aplecat și peste altă viață decât cea regală, pe Regina scriitorilor. Cu Ea se continuă, cald și impresionant, tradiția care a creat-o la noi, altă neuitată Regină, Carmen Sylva. Scriitoarea care a fost Regina Maria a avut toate darurile acestei benevole, dar înalte îndeletniciri. Cărțile sale stau mărturie azi și în toate veacurile, spre a arăta marele Ei suflet și obiectivitatea cu care a scris despre lucruri și oameni.

Acele admirabile „Memorii“, vor înfățișa generațiilor viitoare o viață, așa cum a fost, cu suferințe și cu înălțimi, vor ajuta istoriei să reconstitue epoci, fără falșuri în expunere și mai ales vor feri acele generații de citirea unei istorii romanțate, plină de inexactități și compromisuri.

Pentru această slujbă în grădina literaturii românești, scriitorii și în deobște lanuriștii cuprinși în caetele celor cinci ani petrecuți sub ochiul Ei de Regină înțelegătoare, își pleacă fruntea pe lespedeă vovodală dela Argeș și te roagă pe tine, împărat al Slăvilor și al pământului, să primești în sfintele tale livezi, sufletul Doamnei noastre Maria, acolo unde răsăriturile se împart cu apusurile, printre pădurile de nescuturat liliac violet și află, Doamne, dela noi, umilii Ei supuși, că ne-a stăpânit cu dragoste mare și cu jertfă nețăr-murită.

MIHAIL AXENTE

PEISAJ MEDIEȘAN

DE

OTTO FOLBERTH

Incepe în răsărit, în fața porților Sighișoarei. Dealurile ei, împing, — o știe ori cine a trecut vreodată pe-acolo — aici piteni îndrăsneți desprinși din îngrămădeala încâlcită a lanțurilor ce se întind dela miază noapte spre miazăzi, strâmtorind valea Târnavei-mari și în jurul cărora râul este nevoit să șerpuiască în cotituri largi.

Această parte a văii Târnavei, care în totalitatea ei este uniformă, se aseamănă cu structura nodurilor într'o scândură netedă, trasă la rânda. Pădurile întinse, cu luminișurile și văile adânc scobite, îi dau acel farmec puternic care în unele locuri copleșește de admirație pe ori și ce călător. Mai ales acolo, unde frumuseților naturale i se asociază artisticul arhitectonic, cum este capul splendid de pământ a Sighișoarei.

Caracterul încurcat și de necuprins al regiunii îi rămâne ca o caracteristică a ei, oferind din belșug surprize și particularități, dobândind însă totodată și culmea perfecțiunii în aspectul ei aparte și încăpăținat.

Înspre apus de cheile Sighișoarei, deci înspre Mediaș, valea Târnavei nu nemai oferă surprize. Ea se deschide destul de larg și păstrează o lățime aproape uniformă (1—2 km.), până la împreunarea ei cu Valea Târnavei-mici la Blaj.

Acest punct îl putem considera drept granița de apus a peisagiului medieșan.

În mijlocul distanței de aproape 70 km., la jumătatea drumului între Sighișoara și Blaj este situat orașul Mediaș.

Această vale largă este adevărata șira spinării a peisagiului medieșan. Ea este îndreptată dinspre răsărit spre apus. Mai bine zis urmărește calea soarelui, căci într'adevăr se 'ndreaptă ca și acesta, cu o largă aplecare spre miazăzi, dela răsărit spre apus.

Drumului soarelui îi urmează valea și cursului văii îi urmează râul și râului îi urmează șoseaua, iar acesteia, în fine drumul de fier. Astfel, rezultă o mul-

time de linii, de părți egal îndreptate, cari s'au întipărit adânc în fața și în spiritul acestei peisagiu. Influența lor într'adevăr elementară, o putem înțelege însă numai, dacă ne dăm seama de faptul, că tensiunea dintre răsărit și apus a fost încă din început problema Transilvaniei. Tot ce s'a scurs în țara aceasta prin canale astfel orientate, a atins probleme cardinale Transilvaniei, a împletit legăturile între lume și Transilvania. Toate văile din Transilvania orientate răsărit-apus, dar mai ales cursul inferior al Mureșului, care a făcut întotdeauna poarta principală a invaziunilor dinspre apus în Ardeal, au servit acestei probleme. Valea Târnavei mari a fost menită să continue această chemare spre interiorul țării. Desigur și romanii au utilizat acest drum.

Mai târziu, el a devenit comunicația poștei și armatei în Ardeal, comunicație care astăzi, în urma extinderii mijloacelor de locomoție cu tracțiune mecanică își recâștigă din importanța avută în trecut.

La toate acestea s'a adăugat, precum am amintit și calea ferată. Nu s'ar putea atribui unei întâmplări faptul, că în ultimele decenii, tocmai această linie ferată a format calea de legătură între Marea Neagră și Europa de mijloc (să zicem mai simplu, între București și Viena). Forța de tensiune și de tranzit amintită mai sus a acestei văi în relieful Transilvaniei, își are cu siguranță importanța sa primordială.

Pe scurt, aceste linii paralele de forță în parte de sigur naturală, în parte de origină istorică, cuprinse în coloana vertebrală a peisagiului medieșan, ne conduc după a mea părere, chiar în structura intimă a acestui peisagiu.

Valea însă nu formează în totalitatea sa peisagiul medieșan. Tot lui îi aparțin coastele, dealurile și văile pe amândouă părțile văii principale, împreună cu întreaga regiune de ridicări și scufundări, cu nenumărate văi secundare dinspre nord și sud, mărginite ici colo de cumpăna de ape dintre Târnavă-mare și mică, iar înspre miazăzi, de cea dintre Târnavă-mare și Olt.

Privită din înălțimea piscurilor, imaginea ne-ar da aproape forma unei elipse. Axa ei principală va fi formată de râul Târnavă, între punctele fixate mai sus,

iar periferia ei ar alerga de jur împrejur pe muchea cumpenii de ape. Regiunea definită cam în felul acesta formează așa numită „Țara vinului” din Ardeal.

Ea formează o unitate climatică, căreia creșterea viguroasă și bogată a viței de vie îi imprimă un caracter economic național special. Cu siguranță și unul sufletesc. Seninătatea — atât a cerului, cât și a inimelor — face din această regiune adevărata „Coastă de azur” a Transilvaniei. La aceste coaste bătute de soare înspre nord și sud de oraș se gândește medieșanul când vorbește de regiunea lui, de minunățiile văii laterale și vâlcele, cu satele lor prietenești, cu bisericile lor pitorești, este vorba, când visează el de patria lui. Atâta blândețe plutește aici în aer și atâta sunt de ferite de vânt, căldările văilor!

Suprafața pământului este încrețită în unde scurte și nespuse de variată. În fine, aceste împrejurimi, pline de voioșie și bogate în impulsuri, influențează în măsură mai mare sentimentalul, decât raționalul din oameni, îi îmblânzește și de stimulează lumea impresiilor.

Nu i mai puțin adevărat, că pe de altă parte acest climat blând de multe ori îi moleșește pe oameni, le destinde forțele. Marea liniște a văilor laterale contrastează cu zorul prea exagerat din lungul văii principale, iar furnicarului plin de mișcare și praf, i se opune dincolo o imposibilitate aproape transcedentală.

Viața în „Țara vinului” permite în cadrul acestei imagini regionale, două direcții fundamentale deosebite. Ele se raportează una la alta, ca verticala la orizontală, adică trebuiesc privite ca adevărate coordonate ale curbei, vieții ce urmărim a defini în această regiune. Aleasa orizontală, îndreptată dela est spre vest, este fără îndoială cea mai pregnantă. Viața propriu zisă a văii, cu liniile sale de forță paralele a circulației, se desfășoară în lungul ei.

Prin ea se legă această regiune de restul lumii. Caracteristicile ei sunt masa de unitate, accesibilitatea, progresul și zorul. Pericolele ei de veci: pierderea specificului, a energiei primitive cu tendință de aplatizare, ba chiar uneori cu plăcerea de a se lăsa târâtă de curenți.

Din contra, pe liniile verticale, orientate dela nord spre sud, se acumulează toate forțele, care se opun goanei exagerate din lungul celor orizontale.

Prin aceste văi și vâlcele laterale, forțele se anină puternic de dealurile din nordul și sudul văii principale și-i frânează avântul. Fără a putea opri pulsația vieții din vale, ele îi dau totuși o abatere simțitoare, mai bine zis: o fac mai multelaterală, mai amplificată.

Pe direcția acestei ordonate se grupează virtuțile opuse: izolarea, liniștea, perseverența, dârzenia.

Cetățile — biserici săsești ascunse prin cotloanele văilor, sunt adevărate simboluri ale acestor virtuți.

*

Orașul Mediaș este situat în mijlocul văii principale, larg deschisă, chiar la întretăierea și în focarul principal al curenților descrise mai sus.

Mai întâi, este traversat de toate liniile orizontale ale văii: de râu, de șoseaua națională și de calea ferată. Aproape că ai teamă pentru consistența acestui oraș, expus fără întrerupere în măsură mereu crescândă și fără nici o apărare în contra acestui asediu. Fără îndoială se și resimte într'o măsură destul de puternică această năvală asupra medieșanului. Chiar acestui fapt i-se poate atribui romantismul debordant al meseriașilor, comercianților și industriașilor săi.

În fine nu poți să rămâi impasibil față de curentul secular al străinătății ce se scurge mereu pe lângă tine, nu poți să ascuți neconținut uruitul puternic al poștalioanelor, sfârâitul trenurilor exprese și zumzetul celor mai scumpe automobile, fără să adușmici o senzație oareșcare a lumii în tine.

Urmarea firească este, că te deschizi plin de înțelegere progresului și modernului, realizezi cu ușurință legătura sufletească cu străinătatea îndepărtată. Acest spirit larg și deschis are, în înțelesul favorabil drept grație acel caracter de poznaș, iar în cel defavorabil fructul acestei mentalități.

Orașul Mediaș este însă traversat și de liniile de forță orientate în „Țara vinului” dela nord spre sud.

Denumirile mai importante, cari se întind perpendicular pe șoseaua principală descrisă mai sus, se în-

tâlnesc și trec chiar prin inima orașului. Planul de edificare al acestuia este ca întins pe o cruce.

Toate arterele de comunicație se întâlnesc în piața mare și spațioasă. Rar a fost așezat un oraș comercial după un plan mai clar ca acesta. Și totuși, ideea mai adâncă a acestor ordonate nord-sud în structura peisagiului Mediașului, cu importanța lor tehnică de comunicație încă nu a fost complet epuizată.

Din contră. Această idee începe abia dincolo de limita lui. La fel, ca mai sus, unde arătăm că artera de comunicație din valea principală nu are numai rol pur tehnic, ci și un anumit sens, o importanță spirituală în viața regiunii și a orașului, tot astfel și aci. Câtă vreme sensul de mai sus era o conexiune cu lumea, cu străinătatea, cu progresul și se manifestă cu psihicul Mediașului sub formă de romantism al meseriașilor, comercianților și industriașilor, — aci din contră acest sens este: renunțarea la năvală și goană, adâncirea în sine, contemplare visătoare, o adâncă înrădăcinare în tradițional. Acest contrast se imprimă în mod clar chiar și exteriorului: câtă vreme viața șoselei principale împinge neconținut spre depărtări, cea o văilor secundare ne conduce duioasă și împlinită înspre împrejurimile apropiate ale orașului. Pe aci pășește medieșanul duminica întors cu gândul dela afacerile lui, domol, spre via lui dragă, ascunsă într'una din afundăturile liniștite a dealurilor din jur. Aci întâlnești adeseori figurile obicinuite ale medicului, vagabonzii și călătorii, perechile îndrăgostite și poeții. Aici auzi doinele cele mai frumoase ale țăranului român din această regiune.

Poezia populară săsească aci s'a născut. Și acum ne este clar: tot astfel, precum orașul Mediaș este întins pe o cruce, la întretăierea a două săgeți vitale, perpendiculare una pe alta, tot astfel este desigur și medieșanul. Intr'adevăr, contrazicerile și contrastele din structura medieșanului sunt evidente ochiului cunoscător. Așa de exemplu, este în flagrantă contrazicere tendința lui de a se servi în orice formă a modernismului, față cu puternicul sentiment al tradiției. Dorului de depărtări și de a se valida cu străinii i se opune dragostea puternică de patrie. În măsură și mai mare impresio-

nează contrastul la femei între gustul, chiar eleganța de oraș mare a lor și între naivitatea lor provincială. Și așa mai departe.

Toate aceste contraste, se pot reduce fără greutate. Și are desigur farmecul său, de a regăsi astfel cu lucruri mici și mărunte adevărul mare și general chiar și numai în scop de verificare. Contactul care a apărut descompus în bandă multiculăară prin presupusa de mai sus a psihicului parțial din Transilvania, nu este în fond altăceva decât aspectul tensiunii primordiale totdeauna prezentă în om dintre sentiment și rațiune, suflet și intelect, răsfrântă sub forme diferite, datorite diferitelor aspecte ale vieții. Probabil această polaritate s'a dezvoltat la medieșeni din anumite cauze în mod deosebit de puternic, dat fiind că la ei găsim această curioasă îmbinare între forțele personalității raționale și a celei sentimentale.

Cel puțin una din cauzele cări au contribuit la aceasta stare de fapt, o putem recunoaște în structura peisagiului medieșan. Este ușor de ghicit, după cele descrise mai sus, care este în schema acestei structuri, coordonata rațiunii, de sigur : orizontala. Pe ea trebuiesc deci trasate toate caracteristicile medieșanului, derivând din rațional : tendința lui spre progres, spre mecanizare eternă, spre cultura materialistă, raționalismul său pronunțat, felul său uneori înfricoșător de calculat și treaz, precum și firea sa realistă. Ordonatei verticale îi aparțin pe de altă parte următoarele forțe misterioase : temperamentul naiv și totodată adânc al medieșanului, puterea lui uimitoare de interiorizare, raportul său liric, irațional transcendent, chiar religios, al eului său în lumea înconjurătoare, tradiționalismul și cultul său pentru familie. Desigur nu fiecare medieșan are aceste calități. Sunt deaceia care sunt dotați numai cu calități aparținând orizontalei și alții cu din acelea aparținând verticalei. Sunt însă relativ mulți, de aceia cari poartă în sine limite largi în amândouă direcțiile.

Iar sufletul orașului ca și planul său de edificare, este de sigur și el întins pe această cruce.

Traducere de MARIN CIORTEA

P O E M E

PRIMĂVARĂ

lui N. LADMISS-ANDREESCU

Pe mugurii roz-albi, candizi de floare,
pe râuri și pe lacuri, de sub ghiață,
pe mame și pe doici, în cărucioare,
copiii mici, la aer de-și răsfăț.

Și pe ciobani, cu turma la pușune,
pe muncitori, ogorul să și-lare,
și trilul ce începe să răsune
în pieptu-atâtor mii de cântătoare.

Doar Soarele le-a scos din timpul greu,
cu razele-i de viață 'ntruchipate.
...Pe tine, însă, cine te va scoate,
mult amăgite suflete al meu?!...

CONSTANTIN-STELIAN

CÂNTEC DE SEARĂ

Noapte bună, noapte bună copilaș.
Genele să ți se 'nchidă călduroase,
A trecut un înger rumen peste case
Și-a lăsat atâta pace în oraș...

Patul alb ca smalțul umed de zăpadă
Trupul fraged să ți-l frângă nemilos,
Numai părul lung să fluture pe jos,
Ca să-ți țină'n somnul dulce, azăvadă...

CONSTANTIN SALCIA

CHESTERTON*)

Dacă romanul l-a lansat pe Chesterton, eseurile și studiile sale, l-au impus.

Nu atât doxalul îi desăvârșește apoftegmanța literară, cât corosivul. Un om care a găsit în roman mijlocul cel mai propice pentru a-și desvolta ironia, nu poate fi decât aspru în ceace scria neinventat: în eseu.

Cartea sa „*Eretici*” (Heretics) publicată în 1905 — deci aproape odată cu primul său roman — este evidentă în ceace privește consacrarea autorului. Forma clară și cuprinzătoare a eseurilor închise în filele acestei cărți, nu lasă criticilor nici, cel puțin, șansa de a persifla. Și este binecunoscută abilitatea criticului englez în a găsi cusururi.

În toate eseurile sale Chesterton atacă. Atacă răul, atacă binele ipocrit, atacă cinstea mascată, credința perversă, oamenii cu toate greșelile lor. Nesfârșita luptă între bine și rău, psihomachia aceasta este fatal argument spre realizarea unor idei care, par a nu fi chiar ale lui Chesterton, sunt decantate și fixate definitiv în etică de pana reușită a maestrului.

„*Spiritul de negație*”, eseu în care Chesterton bârfește pe Ibsen, duce pe lector la concluzia Schawistă: „legea de aur este aceea că nu există nici o lege de aur”. Sensul acestui aforism uzitat de Schaw are un binedefinit țel: de a arăta că Ibsen, în toată opera lui, nu urmărește un etalon al capacității și calității literare, ci ceva mai practic, mai aproape de bunul trai.

Treptat, autorul ia de piept pe *Nietzsche* care de amplu ce e, devine imperceptibil, pe *H. G. Wells* care este maniac și absurd în scientica sa literară; cu toate acestea, Chesterton îi recunoaște compatriotului său o desvoltare literară pe care o atribue belicos „schimbărilor de păreri” pe care Wells le comite fără pic de obraz.

Despre Schaw a scris o carte întreagă. Schaw este ineputabil. Și ineputabile sunt și motivele care-l

*) A se cerceta: „Lanuri” an. II. No. 22-23 și „Veac Nou” an. I. No. 1.

fac pe Chesterton ca să dea 'n el ca într'o tobă prea bine umflată. „Nu-i suficient să umbli cu capu'n nori ca să dovedești că vezi lucrurile așa cum sunt ele. Norii, dimpotrivă, te dovedesc strein de toate problemele semenilor tăi, probleme pe cari ai pretenția că le cunoști, că le discuți, că le rezolvi“, constată senin Chesterton atunci când disecă opera compatriotului său.

Dar tema problematicei umane îl preocupă și pe Chesterton tot atât ca și pe marele dramaturg. O dovedește prompt în volumul „*What in wrong with the World*“ (*Care sunt neajunsurile Lumei*) în 1910. Aci, în eseuri tot atât de concise ca și cele din primul volum, rezolvă după un sistem personal — uneori insuficient de clar, ades obscur — problemele sociale sau cele metafizice.

În eseurile strânse în cărțile „*Crimele Angliei*“ (*The crimes of England*, 1916) și „*Fantezii penru a-noști*“ (*Fancies versus Fads* 1923), discută despre vocabularul lui Hamlet despre glumele și seriozitățile lui *Arnold Bennett*, despre sport, despre războiul mondial, lingvistică, și chiar despre controverse literare, medicale, sau pur biologice gen Darwin.

Chestiunile acestea cu „diversul“ răspândit abundant în idei îl macină mai mult decât aparent. Patima-i este mai veche: încă din 910 dăduse volumul „*Luând toate în considerație*“ (*All things considered*), câteva eclatante, mostre despre teme banale luate din diversul cotidian și debătute magistral.

Dar nici futuristii „made in Italy“ nu scapă nepăruși de pana chestertoniană. Încă depe vremea în care futurismul era în fașă, *Marinetti*, generatorul acestui curent, este luat în răspăr și trântit cu capul într'o serie de defecte magistral născocite. „Toată lumea aleargă extenuată după fericirea nopții. Doar nebunul nu gândește la somn, decretează Chesterton în volumul „*Alarmer și Discursuri*“ (*Alarms and Discursions*) apărut tot în 1910. Nebunul, se'nțelege, este *Marinetti* care, pe vremea manifestului futurist lansat la Paris, făcea eforturi de orce natură pentru a-și desăvârși atitudinea și pentru a-și infiltra curentul.

Unde originalitatea lui Chesterton se află bine reliefată, este în volumul „*Do we agree*” (*Suntem de acord*). Într’o discuție literară cu Shaw, acesta îl socoate pe însăși autorul de „nebuni”, nebun sadea, dupăce bineînțeles, barba precaută a dramaturgului avusese grija să se autodecreteze „barba unui nebun”.

Alte eseuri închinat lui *Carlyle*, *Matew Arnold*, *Blake*, etc..., îl evidențiază pe Chesterton un etic hotărît. Un etic ce are grija ca ori baza, ori acidul, să fie mai tare: are oroare de neutralizări.

*

Despre studiile critice ale lui Chesterton, ași voi să scriu sobru academic chiar. Pentrucă ele formează sobrul, academicul, în opera chestertoniană. Nu o fac însă, ca să fiu în nota scriitorului, care are grije ca la finele aproape fiecărui capitol sau studiu critic, să fixeze o trăsnaie care dacă nu e judecată profund, întoarce pe călcâie întregul sens al studiului.

În lucrarea despre *Stevenson* (1927), dupăce-l află pilon al istoriei literare, îl decretează copil de trei ani: „nu poate fugi de copilărie”. Bineînțeles, sensul acestei expresii, sens închis în întreaga carte, este că *Stevenson* a fost pe atât de mare, pe cât de simplu.

Nu așa stau lucrurile în studiul despre *Dickens* (1906). În fața operei marelui as al slovei, Chesterton dă pur și simplu cu fața’n pământ. *Dickens* este magistral, *Dickens* este uriaș, *Dickens* este cel mai... Aceste ditirambe literare ar putea fi luate ca excese ale tinereții. Dar nu este chiar așa, pentrucă la 60 de ani Chesterton își găsește cartea exactă: și — mai ales — pentrucă în studiul despre *Browning* (1903) afirmase aceiaș admirație pe care a susținut-o acerb până la moarte. Poetul nu trebuie să scrie pentru critici — scrie Chesterton în legătură cu opera lui *Dickens*, — ci pentru însăși Dumnezeu. Nu importă faptul că suntem dușmani ai oamenilor, dacă avem marea înțelegere de a ni-l face pe Dumnezeu prieten. Desigur, atunci când te gândești la „ce va

zice omul“, vei scrie așa cum vezi lucrurile, fără complimente inutile, cu gratulări necesare și — în primul rând — juste. Insuși cuvântul scris — bun, rău — persistă; câteodată dăinuește mult peste lutul autorului. Deacea Chesterton nu scrie pentru om în înțelesul limitat al vieții, ci pentru marea trăire care se alătură de Dumnezeu.

*

Opera chestertoniană este realizată în viață. Dar viața este o confuzie. Și confuzia în care este obligat să-și difuzeze gândurile Chesterton, viața asta pe care o observăm la stânga, la dreapta, înaintea noastră și căreia ne atașăm până la integrare, nu este acceptată de autorul „Ortodoxiei“, pentru că este plină de erori. Noi vedem, trăim, multiplicăm, aceste erori. Dar nu le denunțăm.

În prefața sa la ediția franceză a volumului „*Heretics*“*), *Henry Massis* subliniază această lășitate colectivă a contemporanității. Acest lucru este limpezit de pasagiile în care autorul preamărește pietatea până și a ereticilor materialisti din Evul Mediu. Pentru că bigotismul timpului dacă era endemic în mulțime, era exploatat de „marii eretici“ în scopuri prea puțin divine. Și totuși pietatea a fost realitate atunci. Scriind astfel, s'ar părea că în eseurile din „*Heretics*“, Chesterton lucrează „à thèse“, mai ales că lucrarea are aparență didactică. Inexactitatea părerii persistă mai ales în timpul lecturii: o mărturisește *Massis*. Abia către sfârșit se vede că eticul la Chesterton este o anexă, nu un fond; o lămurire, nu o evidențiere.

Desigur adversarii lui Chesterton — și câți sunt Doamne: — află în această formulă „de condeiu“, deficiențe. *Graham Greene*, un asemenea adversar, nu se sîia să afle chiar oarecari legături pecuniare între alitudinea în eseu a lui Chesterton și anumite cercuri religioase engleze care doreau un reviriment catolic în massa prea puritană și prea wiclifiană a cetățenilor caledoni.

*) „*Hérétiques*“, tradus de *J. S. Bradley*; Plon-Paris.

Dacă G. C. Chesterton ar fi fost un temperament aprins, sau chiar un flegmatic rancunos, ar fi reacționat cu aceeași măsură de hiperpamflet. Ar fi fost însă o coborâre pentru el. Nu s'a înfuriat ciobănește, dar nu a rămas nici dator. A refulat răspunsul ani întregi, până i s'a dat ocazie în volumul „*Do we agree*”, să se apere. Și s'a apărat splendid. În discuția pe care o are cu Bernard Shaw isbutește să arate adâncimile din care-i isvorește opera, ocolișurile, ascensiunile sau prăbușirile oglindite în cărțile sale, lipsa de temeiu a acelor ce-l consideră „scriitor cu firmă de închiriat” și chiar substraturile celor ce l-au acuzat de parțialism religios. „Eu nu confund catolicismul meu, — care este numai al meu, numai pentru mine și cu mine — cu ideile de dogmă cuprinse în cărțile mele, idei care sunt pentru cei mulți, pentru cititorii mei. Dacă le-aș fi voit numai pentru mine, nu aș fi scris despre ele, cum niciodată nu scriu despre mine, despre tot ceace este al meu, în mine”.

Că se declară, se afișează, catolic ?

Dar care om nu crede într'un anumit fel? „Pentru faptul că scriu, nu înțeleg să n'am credință”. Cine îl înțelege astfel pe Chesterton, bine. Cine nu, tot bine. Binele nu stă în critici veninoase, ci în păreri obiective. Și obiectivitatea, pentru Chesterton, este un finalism.

Dar să revenim la aparent tezismul chestertonian. Este drept că luând numai pe acel admirabil „*Saint François d'Assise*” — care a făcut minuni nu numai în lumea catolică, ci chiar în cea protestantă — s'ar putea zice că cel puțin aicea există tendință. Dacă însă se apreciază că sfântul Francisc a fost un om excepțional, cu o viață dără de lumină printre semeni, cu o operă de necriticat, cu o atitudine față de problema creștină fără echivoc, părerea cu „subiectul de-agata” cade. Căci acest mare sfânt al bisericii apusene putea fi foarte bine lutheran, arian sau ortodox: și-ar fi desvoltat opera, atitudinile, trăirea, în mediul care i-ar fi dat posibilitatea creației etice. Pe Chesterton nu catolicul *Francisc d'Assisi*

îl interesează, ci omul. Dacă sfântul Francisc s'a întâmplat să fie catolic și dacă el, Chesterton, încă este catolic, nu poate exista vină nici pentru, el nici pentru apologia ce face sfântului.

*

Nu este nevoie să se evidențieze că un scriitor de talia lui G.C. Chesterton n'ar avea nevoie de apărători. El a accentuat acest lucru. Totuș a refuzat atunci când i s'a cerut permisiunea de a fi susținut. S'a revoltat chiar împotriva acelor prieteni cari — fără să-l consulte — au fulgerat replici împotriva defăimărilor operei chestertoniene. Acest „gând înalt acoperit cu straturi animalice de grăsime“, cum îl află Shaw, este prea meticulos, prea microscopic în detalii, pentruca să fie mulțumit de replicile unor apărători oferii sau „din oficiu“. Și apoi — cum spunem mai sus — nu simte nevoia unei apărări venită din afara sa. Autoapărarea îi este suficientă. Când unul din acești admiratori și sfinți petru ai lui Chesterton a ridicat pana și a încercat să taie urechile detractorilor — este vorba de *Aldons Huxley* — cel lovit ades penedrept l-a oprit cu toată autoritatea cuvântului său și cu o bună doză de humor. „Lăsați-i să mă înalțe. Ei nu știu ce mare serviciu fac cărților mele“ spune Chesterton. Și cu drept cuvânt. Căci niciodată nu se poate evidenția un impetuos al condeiului, decât numai atunci când va avea dușmani: prin ura și pana lor. Că Huxley nu a înțeles acest lucru; sau, poate, l-o fi înțeles dar admirația pentru opera chestertoniană îl împiedică să vadă justa valoare a observației maestrului, este chestiune de optică personală. Sau, poate una de autointeres: Huxley s'a elevat în ochii cititorilor englezi ca un vașnic puritan care totuș catadicsește să fie alături de un renegat. Căci teoria „operei cu teză“ a lui Chesterton a rămas nu dovedirea unei realități — care nu există — ci un deziderat al tuturor detractorilor săi. Aceasta, deoarece despre „inferioara valoare“ a humorului său nu numai că nu se poate vorbi, dar însăși faptul că Shaw — mentorul modern

al humorului anglo-saxon — îl pune pe Chesterton alături de el, este luminător pentru orice minte la care rancuna este absentă*).

N. LADMISS-ANDREESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

---

*) Datele și informațiunile necesare închegării acestui articol, au fost luate din traducerile franțuzești ale cărților lui Chesterton. Un bun îndrumător am avut și în eseurile și studiile domnului Profesor Dragoș Protopopescu, despre literatura engleză.

APE DE SEARĂ

Ce lacrimă să-ți dărui, pustnicie,
Când mă 'mpresori cu vreme și cu vis
Și când mă lași de-odată 'nspre vecie
Cu cântecul și sufletul deschis?

Ce vis să-ți plâng, singurătate sfântă,
Când mă 'nfășori cu abur și cu mit
Și cum să vindec aripa ta frântă
De-atâta sbor înalt, neostenit?

În mine altoită ca 'ntr'o floare,
În seara asta crești ca niciodată,
Înaltă între ochiul meu și zare
Și 'n toată înălțimea ta, — curată.

Ce știți voi toate, stelelor surori,
De apa ce vă suie din apus?
Voi vă iscați — ca focul pe comori —
Neștiutoare, 'n apele de sus.

Și nu simțiți cum boarea mea sihastră
Își tremură — adierea pân' la voi
Și cum vă poartă umbra ei albastră
Până cădeți cu cerul, înapoi.

Cu-atât mi-i mai aproape depărtarea
În seara asta, stelelor surate,
Cu cât s'aprinde mai curată zarea
Și voi cu cât vă stingeți mai curate.

Ne vom purta tristețile 'mpreună
De-aci 'nainte, fără vreun suspin,
Iar eu voi fi, singurătate bună,
Cu tine, mai aproape de destin...

PĂCATUL LUI RUSALIM*)

În noaptea aceea s'a făcut în Rusalim o lumină. Gânduri peste gânduri îl frământau.

Auzise el ceva și acum ar fi vrut să se încredințeze. Cine altul putea să-l deslușească mai bine ca Petrache.

Ajunsese vestea că lui Petrache i-a venit un frate. Un om cu carte, care colindă satele, propovăduind o idee nouă. Prea i se părea sarbădă viața. Ș'apoi mizeria în care se sbăteau cu toții, prea îl îndobitocise. Teamă îi era că nu-l va putea pricepe pe Ștefan; moartea lui taică-su pe de-o parte, pe de alta Evdochia, făcuse în el un gol, pe care se străduia zadarnic al umple. Și, cum mergea pe șoseaua adumbrită de salcâmi, deasupra cărora se întindea înaltul tării, se pomeni, vorbind singur. Ici și colo mogâldețe lua în mintea lui diferite forme încercând să-i tae drumul. Deși nu credea în stafii, totuși făcu semnul crucii, mai ales când i se năzării că cineva e în urma lui, că ține pas cu el.

Intorse de câteva ori capul, dar nevăzând pe nimeni, își urmă drumul, scuișându-și în sân. I-se păru că toate umbrele nopții au prins viață, că trăesc, se mișcă întocmai ca el.

Pentru a-și face curaj, o luă la fugă. Boarea rece a nopții îi vâjâia pe la urechi. Pe dinainte-i, casele, porumbei înopțați, dormeau cu pleoapele strânse.

Un cocoș străjer, trâmbiță satului. Alții răspunseră.

„Am ostenit“, vorbi el cuiva oprindu-se; și cu băgare de seamă se lasă pe marginea șanțului. Își îndesă mai adânc căciula pe ochi, își saltă sumanul între umeri, apoi căzu pe gânduri.

Prin minte i se perinda târgul, apa Bârladului, casa lor. Văzu apoi pe taică-su, iar peste toate, aidoma unui înger, pe Evdochia. Târziu se trezi. Cât a fost muncit de gânduri, nu-și putu da seama. Se frecă la ochi pentru a goni parcă ceva. Ce? nu știa. Apoi, pentru a-i trezi,

---

Inceputul „Lanui“ No. 1—2.

îi repezi pe boltă înstelată. Cloșca, cu puii după ea urcase pe câmpul smălțuit al cerului. Deoparte carul mare rămase împotmolit pe-o coastă de răzor, pe când cel mic tras parcă de Bălana lui, urcase sus pe pripor.

În vale, apa susura un cântec de adâncuri. Mai încolo plopii țarcurilor spintecau basmaua nopții, pe când aruncată de-o mână nevăzută, câte o stea se desprindea și pornea de vale spre Siret.

„A mai murit cineva”, gândi el.

Undeva departe i se păru că scâncește un clopot. Cum sta și asculta, văzu pe nevastă-sa, rămasă acolo la căpătâiul lui taică-su.

„Iartă-mă taică”, murmură el. Și de ce se gândia, de ce și chipul bătrânului îl urmăria dojenitor.

„Să nu te-apropii nemernicule de mine, că-ți crăp capul”.

La vorbele cei răscolea creerul, se înfricoșă. Caută să gonească vedenia, dar zadarnic; ea perzista, îl amenința. Iși acoperi ochii. De ce căuta a isgoni păcatul, de ce el mai adânc își înfigea în suflet rădăcinele căinței.

„Iartă-mă Doamne”. Și urmărit de umbre, o luă mai departe la drum.

Înspre ziuă ajunsese. Petrache, sculat cu ziuă 'n cap, înlemni locului, văzându-l.

— Ce te-duce Constantine?

— Ia mai nimic.

— Hm! tuși în sec Petrache, sfredelindu-l cu privirea.

— Mi-am amintit de ceva și-am venit să mă lămurească frate-tu.

Omul clatină din cap.

— Tocmai acum când înmormântezi pe taică-tu.

— Să mă ierte Dumnezeu, dar dela moartea lui, nu știu ce-i cu mine; nu mă mai recunosc.

Petrache îi puse mâinile pe umăr, apoi îi spuse.

— Ștefan e la Ivești.

— La Ivești!... și fără să mai spue ceva, Rusalim o porni îndărăt.

Drumul i se păru acum mai scurt. Probabil unde era lumină. În jurul lui nu mai era liniștea de mormânt.

Ciripitul păsărelelor și aerul proaspăt al dimineții îl înviorase. Soarele tocmai trecea dealul când ajunsese acasă.

În jurul mortului tăcere. În colț unde o lăsașe, Evdochia, obosită adormise. Câteva babe moțâiau și ele pe lavițele din jurul pereților. Le privi întrecăt. Trezi pe Evdochia.

— O! bată-te să te bată, că mai speriat!

— Du-te de te culcă!

— Dar tu unde-ai fost?

— Am să-ți spun eu.

Și femeia se ridică, minunându-se. O teamă o cuprinse și fără să vrea, zise: „Doamne păzește”.

El se uită lung la ea, apoi după un timp o întrebă.

— Ce fac copiii?

Ea-l privi cu ochii ei limpezi, plini de cumițenie.

„Când s'a mai interesat el de copii”, se întrebă ea; apoi, după oarecare șovăire răspunse.

— S'au culcat.

Evdochia zise el, privindu-o întrebătoare.

— Nu te mira Evdochia. N'am mâncat lauri.

„Nu știu ce să cred, zise femeia ducând mâna la gură.

— Nici eu.

Și cum ea perzista al privi bănuitor, el urmă.

— Az-noapte am fost la Petrache la Bucești.

Evdochia, tot nedumerită, se uită lung la el.

— Am vrut să vorbesc cu Ștefan.

Femeia clătină capul și șopti în gând încă un „Doamne păzește” după care tăcerea se așternu între ei.

Evdochia intră în odaie. El ne-având ce face și cum nu-i era nici somn, ieși în ogradă.

Soarele urcat sus pe boltă, sulița coșarul dărăpănat. Intră în el. Privi cu milă văcuța costelivă, care văzându-l mugii. Privirea ei îi răscolia sufletul. Se întoarse și-i puse dinainte un braț de ogrinji.

Când să ieasă se împiedecă de câine.

— Marș potae!

Câinele se feri în lături schionând. Iși aminti că poate nu i-a dat nimeni de mâncare.

— Grivei, vino 'ncoa! și întrând în chiler, luă de pe fund, un boț de mămăligă înăcrită și i-o aruncă.

Păcatul lui Rusalim

Câinele, îl privi recunoscător; linse bucata de mămăligă pe o parte și pe alta și înfometat începu să înfulece lacom.

— Constantine! strigă o bătrână, hai iute c'o venit părintele.

Se uită încă odată în jurul lui, apoi dându-și căciula pe ciafă intră.

După slujbă, norodul strâns se porni în urma cosciugului. Evdochia bocea. Lui i se făcuse inima de piatră. Din când în când tot ofta, ca să se ușureze. Simția că ceva greu, nevăzut, așa ca o piatră de moară îi apasă pieptul, înăbușindu-l.

În spatele lui auzi pe cineva.

— Dacă cuiva îi pare bine că a murit bătrânul, apoi să știi că acela e Constantin.

— Mai poate fi și alții, răspunse un glas de femeie, cu răutate.

— Tăceți! auzi spunând, tot o femeie.

Așa cum era de cătrănit, lui Rusalim, îi venia să se întoarcă și să tragă aceluia care ar fi fost câteva palme să vadă stelele verzi.

Dar se reținu. „Tocmai acu să facă scandal”, gândi el.

— Lasă-i să vorbească șopti Evdochia.

Cuvintele ei îl făcu s'o privească mai atent. Numai pe ea n'a putut-o pricepe el niciodată.

Atâția ani de zile a privit-o ca pe-un câine; a lovit-o, a înjosit-o. Acum ea-l umbrea prin bunătatea ei, și aceasta-l durea. Ar fi vrut să fie altfel, să fie ca el și fără să vrea o strânse de mână.

Femeia, ridică margelele înlăcrămate spre el.

— Nu mai plânge! zise el încet, dar ne putând suporta privirea ei, se pomeni la rândul-i și el cu ochii înrouați.

MIHAIL AXENTE

P O E M E *)

DAR DE NUNTĂ

Tie ți-e hărăzită bolta vocii mele
Și crinii vorbelor ce'nșiră'n vers mărgele,
Căci pentru câmpul tău privirea mea azi vie-i
Și către cer înalță turnul poeziei.
Ți se deschide zărea cântecelor albe,
Ca florile de visuri seara printre salbe,
Și degetele strâng pentru încredere soare,
Din umbra frumuseții tale născătoare,
De verzi avânturi calde și stelară pace.
Când nopțile îmbracă pleoapele sărace
In scumpe jucării de aur și safire,
Sub sfânta sufletului tău oblăduire.
Mi se desleagă mâna vrerilor din ceață
Și strânge pentru lanul zilelor viață.
Te conturezi pe toate drumurile 'ntreagă
Și toate zările în plete ți le leagă
Atât de ne'nsemnată truda mea mărunță:
Să-ți fie-acesta darul cel mai drag de nuntă.

DĂRUIRE

Azi ți-am adus în poală sufletul. Tu ia-l în mâini
Și joacă-te cu el de-a baba-oarba prin grădini.
Ca florile de rosmarin în plete să ți-l pui,
Când umbli după fluturi goală prin ogrăzi hai-hui
Și să ți-l legi cochet, ca țărăncuțele, la brâu,
Când pleci, cu soarele în spate să te scalzi în râu.
Vezi inima aceasta reavănă, ca flori în fân?
Primește-o azi la tine toată și o pune'n sân.
E singurul meu Dumnezeu în care zilnic cred,

*) Din ciclul de poeme „Fata din iarbă“

De când alerg prin holde după visuri ca un ied,
E singura mea stea de când m'am rătăcit pe-aici,
Cu fluturii, tovarăși buni, cu paltinii amici.
În mine murmură ca apele din când în când,
Din gândurile vechi, uitate-acasă câte-un gând,
Mai stă de vorbă câteodată fluierul de ieri,
Cu frații mei, lăsați prin satul mic, printre mineri
Dar sufletul pe care blând la tine'n poală-l pun
Îl simt atât de mare astăzi și atât de bun,
Încât nu vreau să știu de nimeni, nimeni, de nimic,
Și tot ce am aș vrea să schimb pe degetul tău mic.

POEMUL CEL MAI TÂNĂR

Apropie-te blând de mine astăzi și mă vezi:
Eu m'am jucat cu visurile albe prin livezi
Și, ca ștregarii m'am luat cu soarele de gât,
Prin câmpuri singuratice să-mi treacă de urît.
Prea mult m'am dat de-a trânta cu tăcerile din lan
Și m'am bătut cu toate zările ca un golan.
Cu toate drumurile verzi pe ochi m'am sărutat,
Cu toate doinele străvechi de mână m'am plimbat
Dar niciodată dintre holde vaste de trifoi,
Nu m'am uitat spre gânduri sau spre vorbe înapoi.
Apropie-te blând de mine astăzi. Sunt aici,
Cu sufletul prea mare în aceste versuri mici,
Cu visurile atârinate ca mârgele'n mâini,
Cu primăvara câmpurilor albe în plămâni.
În mine totul este astăzi nepătat și pur
Și toate dorurile dorm tăcute în azur.
Aș vrea să fiu în câmp cu iarbă multă și cu flori,
În care tu, spre seară, zilnic goală să cobori,
Prin iarba mea zglobie, ca mioarele, să fugi,
Iar eu, cu îngerii, să'nalț spre cer alături rugii.

ION ȘIUGARIU

P O E M E

R U G Ă

Dă-mi Doamne trimite-mi lumină din cer
S'o adun cu secerea 'n mănunchi.
Când mă rog cu umbra-mi în genunchi
S'o aştern poveste pe lăicer.

Peticeşte-mi streaşina cu-o stea
Că mi-o face crivăţul vioară;
Un luceafăr urcă şi coboară,
Luna-şi frânge mijlocul prin ea.

Dă-mi Doamne carul mare împrumut
Să încarc seara umbrele fagilor,
De-oi rătăci pe calea magilor,
Ele să-mi rămână aşternut.

I N S E R A R E

Mătării 'nchină plopul spre soarele ce-apune
Din frunzele trezite în dulce reverie
Sbor fluturi de mătase scâlţaţi în apă vie
Şi duc spre cerul palid o caldă rugăciune.

Cărările s'acopăr cu vâl de borangic
Şi paşii mi-i alungă pe 'ntinsele covoare.
Se 'mprăştie durerea apusului de soare
Prin văile 'ncreţite cu verde de arnic.

Fărâme de lumină alunecă 'n abis
Tăindu-mi răsuflarea ca plânsetul furturii
Ce clatină în noapte molifţii şi gorunii
Şi-mi duc cu ele gândul trecându-mi-l în vis.

Prin ce minuni aprins'au atâtea luminiţe
Pe bolta de dantelă albăstrue?
Aud chemări din asfinţit cum sue
Şi noaptea le ascunde în negre tăiniţe.

I. O. SUCEVEANU

C R O N I C I

OAMENI ȘI OPINII

OMAGIU POETULUI OCTAVIAN GOGA

OCTAVIAN GOGA ÎN ETERNITATE

Cu ocazia morții lui Octavian Goga, s'au scris rânduri simțite prin toate revistele din țară confracții de idei și visuri, mai bătrâni și mai tineri, s'au scoborît în sufletele lor cu adâncă durere și au stat câteva clipe de vorbă cu amintirile și cu viața. Au găsit acolo cuvinte care depășeau convenționalismele și le-au așternut cu sinceritate pe hârtie. Chipul și personalitatea celui plecat spre o lume mai înaltă și mai înțelegătoare decât lumea în care a muncit și a biruit, au circulat câteva zile prin toate colțurile țării. Apoi, ca totdeauna, gândurile tuturor, s'au întors spre ocupările lor mărunte.

Este incontestabil că Octavian Goga a fost un om mare. Destinul care a fluturat peste fruntea lui l-a hotărît unei meniri deosebite, dintre acelea, pentru cari se aprind stele peste veacuri.

Legată de viața și visurile Ardealului de ieri, iar mai târziu de idealurile și necazurile României întregite, personalitatea lui se proiectează, alături de marii vizionarii ai neamului românesc, în eternitate. Artist și poet de mare și neprețuit talent, cântăreț entuziast și sincer al patimilor noastre de veacuri, activitatea lui înseamnă un mare și capital punct de sprijin în cultura românească. În sufletul său s'a frământat tot sufletul românesc și au plâns toate suferințele unui neam urgisit de soartă. Niciodată nu s'a gândit la persoana și necazurile proprii și peste preocupările lui n'a fluturat nici un moment pasărea intereselor meschine ale vieții banale. A muncit toată viața pentru triumful sufletului și idealului românesc, având totdeauna în față o mare încredere în biruința binelui și a dreptății. Cât de magistral este exprimată această înaltă atitudine de viață în poezia „Rugăciune” care deschide primul său volum de versuri:

Alungă patimile mele,
Pe veci viața lor o frânge
Și de durerea altor inimi,
Învăță-mă pe mine-a plânge.
Nu rostul meu de-apururi pradă
Ispitei maștere și rele,
Ci jalea unei lumi, Părinte,
Să plângă'n lacrimile mele.

(Rugăciune)

S'a vorbit atât de mult de aportul adus literaturii românești, de reabilitarea poeziei patriotice, de ridicarea sentimentului național la rangul de odă și elegie socială, prin activitatea poetică a lui Octavian Goga, încât, modesta noastră contribuție, prin aceste rânduri, nu poate trece peste obișnuitele coloane de ocazie.

Credem că Octavian Goga a învins timpul și a aprins stele sclipitoare în eternitate, din două motive :

a) A fost un mare poet și un mare visător, peste fruntea, căruia au scăpărat, nu odată, adevărate sclipiri de geniu ;

b) A fost un înfocat iubitor al țării și al poporului român, pentru care a luptat și s'a străduit cu tot sufletul și cu toată puterea lui de muncă, până la sfârșitul vieții.

Incadrată în aceste două bolti înalte, personalitatea lui Octavian Goga se proiectează, ca o uriașă și binefăcătoare umbră, peste toată cultura și spiritualitatea românească, alături de Vasile Lucaciu, Mihail Eminescu, Pictorul Nicolae Grigorescu, și alții. Istoricul de mâine, literar sau politic, care va încerca să fixeze în coordonatele sufletului românesc, punctele esențiale ale vieții noastre spirituale, în vederea unei reprezentări succinte a culturii României de totdeauna, nu va putea trece peste ceea ce a lăsat el neamului întreg prin opera lui poetică și prin activitatea lui de sincer luptător național. Prietenul și cântărețul „Clăcașilor“, profetul invierii naționale și încrezătorul în pūterile sufletești și în virtuțile neamului nostru, a învins vremea și a intrat, așa cum se cuvine, în eternitate. De-acolo, priveghează peste cei rămași în umbră, ca pe vremea când înfloreau în pagini de manuscris versurile :

Din casa noastră unde'n umbră
Plâng doinele și râde hora,
Va răsării odată vremii,
Norocul nostru-al tuturor.

(Plugarii)

Cât de neprevăzut și de darnic este uneori destinul! Cine prevedea în tânărlu cu ochii albaștri cum e cerul de primăvară și cu inima bună, de fată-mare, care ani de-a-rândul își purta tezaurul și ciocotul sufletească pe străzile Budapestei, tăcut și neștiut de nimeni, pe marele și iubitul poet de mâine? Cine s'ar fi gândit vreodată că mănunchelul fecior al popii din Rășinari, care publica versuri ușoare în „Tribuna” dela Sibiu, încă de pe băncile liceului, prin înțelegerea părintească a dlui Dr. Ilie Dăianu, redactorul principal al vașnicei gazete ardeleno, pe acele vremuri, va deveni Octavian Goga, marele Octavian Goga, pentru amintirea căruia atâtea ziare și reviste, închină pagini pline de suflet? Dar neprevăzutul nu este numai un prilej de mirare, ci demulțoari, și mai ales în cazul de față, un mare dar al cerului. Un însemnat îndemn de închinare și de mulțumire dumnezeirii, că niciodată nu și-a întors fața dela suferințele și visurile de veacuri ale acestui neam.

Octavian Goga a murit la 57 de ani. Foaia de calendar arăta 7 Maiu 1938. Primăvară. Așa cum a dorit poetul:

De-o iu murla la primăvară
Să mă plângeți, tu și mama.
Amândouă să mă plângeți
Și să vă cerniți năframa.

Nimeni altul nu jelească
Răposata voastră fală,
Și vă rog cu îngroparea,
Nu vă faceți cheltuială...

Să-l chemați pe popa Naie,
Să-mi citească din scriptură
Și să spună cuvântare.
C'am fost om cu'nvățătură.

Dar că m'am născut pe semne,
Intr'o zodie ciudată,
De m'a bătut nenorocul
De pe lumea asta toată.

Dorința poetului n'a fost îndeplinită întocmai. Pentru că a fost plâns de tot poporul românesc. Pentru că a avut funerarii naționale. Pentru că a fost mai mare de cum s'a crezut el însuși.

ION ȘUGARIU

OCTAVIAN GOGA

A murit și Octavian Goga. Tocmai atunci când prezența sa printre noi era mai necesară ca oricând. Atunci când prefaceri culturale îl cereau lângă noi, îndrumător. Când literatura românească, la o accentuată cotitură în drumul ei spre înălțimi, avea nevoie de cât mai mulți și mai luminoși cârmaci.

A murit omul. Poetul „*pătimirii noastre*“, nu. Intemeietorul acelei minunate reviste care a fost *Luceafărul* din primul deceniu al veacului nostru, este încă printre noi, spiritualicește. Căci Octavian Goga este sortit vieții veșnice prin nepietritoarea lui operă.

Ivit cu vers de foc și stea, pe zarea poeziei românești, în vremuri în cari sufletul neamului său era sub opresiune streină, poetul care ne trimetea din inima dușmanei Peste, vers înalt și slovă adânc românească, avea să suie cele mai înalte trepte spre care orice înflăcărat al cuvântului frumos trebuie să tindă oricât de modestă i-ar fi atitudinea.

Feciorul popii din Rășinari a fost omul providențial, țâșnit din marea nesfârșită a neamului, atunci când mâini vitrege voiau să sugrume căldura conștiinței noastre. I-a fost dat lui, celui umil, fiului de preot de sat, să sguduie și să trezească la viață nouă vlăguitul suflet al neamului. Cine poate spune cât bine ne-a făcut Goga prin acest iureș poetic?

La noi sunt codrii verzi de brad

Și câmpuri de mătăasă,

La noi atâția fluturi sunt

Și atâta jale'n casă.

Oare nu ne recunoaștem fiecare din noi copilăria în acest sbuciumat vers?

Goga nu a putut fi decât *poetul neamului nostru*. Simplu și mare. Uriaș. Nu s'a putut concepe în boemă, în desordinea minulesciană, în aspectul social al poeziei lui Coșbuc (poetul țărănimii), sau în semănătorismul călduț și amorf al lui Vlahuță. De aceea versurile lui despre dragoste, cele cu aspect social, cele de peisagiu pur chiar, nu sunt nici pe departe la înălțimea nemuritoarei *Cântări a pătimirii noastre*. Numai aci, în mediul neamului său, a avut ceva de spus. De altfel Goga — și

acest lucru ni-l va spune viitorul — va rămâne mai ales prin cărțile sale de poezie. *Ne cheamă pământul și Cântece fără țară* au fost — și unele poeme vor mai fi — îndreptarul nostru etnic, dacic și transilvan, scut și soare, nădejde și credință.

Din proza sa, cea mai cu suc, cea care ne apropie cu temeiu de adevăratul Octavian Goga — de poetul acesta veșnic — este cartea *Aceeaș luptă* și poate fi pe alocuri, volumul *Mustul care fierbe*.

În ultimii ani poetul, deși furat de sbuciumul politic, a avut vreme să dăruiască limbii românești capodopera maghiară *Tragedia omului de E. Madách*. Această carte, asemănătoare în multe privinți cu *Divina* lui *Dante*, nu putea fi talmăcită nouă, decât de un spirit adânc și îndrăzneț ca acela al lui Octavian Goga.

Dar Goga a scris și teatru*), s'a răspândit și în articole de gazetă — care adunate cu grije ar putea da încă un monumental op al acestui mare om — și a fost un conferențiar cu darul de a trăi tot ceea ce spunea, de a da, mai ales, ascultătorilor săi viață din viața sa, gând din gândul său.

Octavian Goga a fost mare. Cât de mare? Noi nu putem spune acum, acest lucru. O vor spune cei ce vor veni, cu toată preciziunea. Noi spunem atât: hotărât, avem lipsă adâncă de oameni ca cel acum dus dintre noi.

N. LADMISS-ANDREESCU

C Ă R Ţ I

CINCI POETI TINERI

AUREL MARIN: VERSURI

(editura: „Țara Bârsei“)

Di. Aurel Marin, pe care-l cunoaștem ca pe un sincer și — oarecum izolat — îndrăgostit al piscului alb sau cenușiu, totdeauna înalt, a scos la Brașov al patrulea volum de poezie al d-sale. În cartea intitulată frumos — poate puțin romantic — și simplu „*Versuri*“, poetul a strâns treizecișidouă din poemele sale cele mai noi.

*) Dramele: *Domnul Notar* și *Meșterul Manole*.

Găsim și aci, aceeaș dragoste de cer de decor,
exprimată în vers scurt, de multe ori eliptic:

Pale lumini
Ard lin peste
Naltele creste
Vineții pini
(Seară)

Găsim — încă găsim — și unele influențe de natură argheziană, mai accentuat barbistă. Ceeace ne îndeamnă să credem că dl Aurel Marin — în antiteză cu părerile bunului d-sale camarad dela „Frize”, dl Mihail Chirnoagă* — este un adept al poeziei pure, chiar un interesant neopurism acolo unde influența încetează. Cităm o poezie cu reminiscente din poezia d-lui Ion Barbu:

Pasări albe, peste casă,
Trec în zarea de mătasă,
Pe cărarea Sudului,
Deasupra agudului.
(Toamnă)

sau aceste două strofe în care dl Aurel Marin se arată nou;

Sunet din corn
Lung, stins, le cheamă
Nu iau în seamă!
Nu se întorn!

Codrul de-argint
Singur rămâne
Bate spre mâne
Vânt viorint.
(Versuri)

De altfel în toată opera d-lui Aurel Marin se observă că versul de scurtă metrică este cel mai reușit ca factură și ca element compozițional. Găsim în gen poemele, „Aducere aminte, Toamnă, Indemn, Chemare” și în mai mică măsură „Seara târzie” și „Poetului”.

În încheiere fac o constatare generală, care nu știu de se va adevăra ca dreaptă cu scurgerea timpului: poeții tineri tind către romantism, ca firească reacțiune a modernismului, expresionismului, superrealismului, și a tuturor curentelor noi, care cu Van Gogh încep în artă. La dl Aurel Marin stă mărturie

*) Cf.: „Pământul” an. VII. No. 184

în sprijinul spuselor noastre, poemul „Sanatoriu” care se pare că îi este mai aproape de inimă, care ne îmbată de duhul „Doamnei cu camelii” și cu care d-sa își deschide acest proaspăt și bun volum de versuri.

OIDID CALEDONIU: ENDYMION (editura „Pavel Suru”)

Pe d. Ovidiu Caledoniu îl cunoaștem ca fiind unul din cei mai proaspeți adepți ai ortodoxismului d-lui Nichifor Crainc.

Înainte de a avea pe masă volumul „*Endymion*”, am găsit în „*Gândirea*” unele din cele mai bune poeme ale autorului. Meritul cel mare al d-lui Nichifor Crainic la conducerea acestei mari reviste stă tocmai în aceea că a știut totdeauna să găsească și să încurajeze tinerele talente. Dela Lucian Blaga la Ovidiu Caledoniu sau Vintilă Horia d-sa nu s'a desmințit niciodată. La „*Gândirea*”, mediocritatea nu a avut loc nici măcar în trecut.

În cele două cicluri prinse între copertile *Endymionului* d-sale: „*Tinerețe fără bătrânețe*” și *Vi-ață fără moarte*”, dl Ovid Caledoniu pledează, cu versuri ades greșit construite, pentru purism în poezie, — lucru pe care îl fac aproape toți tinerii gândiriști. Dl Caledoniu este un bun cunoscător al poeziei lui *Paul Valery*, un asiduu cercetător al misticalui poet *Raine Maria Rilke*, un admirator al versului neoclasic conceput de dl *Dan Botta*.

Spune domniasa :

Vreau cerul în odăjdii să-mi vânture lumini,
Pe-aceste țărături prea largi și aride.
Toamna mângăie coama pădurilor, și'n
Vis cad poame cu vrăji de hesperide
(Prezență vie)

Aceleași tendințe puriste (unele forțate) aflăm mai ales în cele două elegii publicate în volum. Desprindem din prima :

Lângă somnul rădăcinilor verzi,
Sub mușchii bolind în tristeți scandinave,
Cântecele toate ca'n vis și le pierzi,
Lângă cerul cu nori plutind ca niște nave.

Noi ne-am găsit aici, sau poate atunci,
Anii s'globii rătăceau cu gazele,
Și noaptea îngenunchia timidă prin lunci,
Să soarbă roua, mușuroaie de stele.
(Elegia întâia)

Mai dăm și această strofă, frumoasă, deși cu
o imagistică oarecum forțată :

Ecoul pădurilor Naiadele îl vor,
Acum mai limpede mai melancolic,
Iarba în igrasii o roade un ierbivor,
Și-o clatină vântul cu suflu de 'alcoolic.

Deși aflăm în aceste versuri unele filațiuni din
poezia d-lui Ștefan Baci, poezia ne place.

Debutând sub bune auspicii, cu unele mici greșeli de formă legate mai ales de tinerețe și ascunse sub pologul așa ziselor *licențe*, dl Ovid Caledoni, suntem siguri că pășește în sus pe drumul bătut de pleiada marilor noștri poeți porniți dela „*Gândirea*”.

GRIGORE BUGARIN: FLORILE SATULUI (colecția „Cuvântul satelor”)

De undeva, dintr'o margine de țară, poetul bănățean Grigore Bugarin ne trimite ultima sa carte: *Florile satului*. Dupăcum ne spune și titlul și prefața autorului, poeziile volumului sunt concepute în spirit și formă poporană. Cartea cuprinde trei cicluri de poeme: *Mândra*, *Haiducul*, — un mare poem epic — și *Pădurea*.

Iată cum ne prezintă dl Bugarin fata satului său :

Fata dela noi din sat,
E fată de împărat.
Și-o scris numele'n cotrință,
Mi-a dat buzele'n credință ;
Pe ciupagul de fuioru
A scris că mă vrea cu doru ;
Pe mâneca de ciupag,
A scris că mă vrea cu drag ;
Pe pumnașe cu brățară
A scris ca să viu astară,
Că m'asteaptă'n podul șurii
S'o sărut în colțul gurii,..

(Fata)

Este curpins în această poemă, un erotism frust și rural, veridic tocmai prin elementele poeziei poporane din care este încheșat. Fata bănățeană,

prinsă n vârf de condeiu de către poet, își dă seama de toate însușirile ei femeiești și pentru aceasta este conștientă că duce în vorbă și ținută, toată trufia vrerilor ei. Iată de pildă, *prețul ei* :

— Ochii mei, mărgeană vie,
Mure la Sântă-Mărie,
Gura, floare de bujor,
Flori de măr în obrăjor,
Părul meu, pană de corb,
Ori mijlocul meu subțire,
Măi bădiță trandafire ?
— Nici chiar lada 'mpărătească
N'ar putea să mă plătească !
(Prețul ei)

Dl. Bugarin redă, mai ales în ciclul ultim al cărții, dragostea românului pentru peisagiu, totdeauna mare și proaspătă. Cităm din poezia „*Credință* :

Fure-mă, mă fure
Visul tău pădure.
Viața mea să fie
Dăruiată ție.
Nu știu ce-i cu mine
De cred numa 'n tine ?
Cu ce m'ai vrăjit

BCU Cluj De te-am îndrăgit ? y Library Cluj

Strunindu-și lira în tonalitățile adânci și simple — dar cât de expresive ! — ale poeziei poporane, dl Gr. Bugarin face un mare serviciu atât versului poporan cizelându-l, cât și sieși, evidențindu-se ca un poet care știe și poate să prindă just lirica neamului său, la sursă, fără alterări sau streinisme tehnice.

ION ȘIUGARIU: TRECERE PRIN ALBA POARTĂ (editura „Pavel Suru“)

În editura librăriei „*Pavel Suru*“ din Capitală, a apărut volumul de poeme al d-lu Ion Șugariu cu titlul de mai sus. Titlul cărții este incomparabil mai mare decât conținutul ei. Asta în cece privește plămădirea *gândului*, filozofia, imagini. Mi se pare că dl. Ion Șugariu vrea să facă la noi ceea ce a încercat, fără prea mare victorie, în Germania, *Hugo von Hofmannstal*. Adică o poetizare a gândului — a cugetării chiar — reușind numai o poezie de bună calitate, emoțională chiar, cu unele lipsuri tehnice

sau de sensibilitate, care scad foarte puțin din valoarea, luată în întreg, a poeziei d-sale,

Dacă clasificarea n'ar fi prea pretențioasă, am putea spune că poezia d-lui Ion Șugariu — așa, tânără, cum este — încearcă un decadentism original, prin lipsa nevoită parcă a ideii din poem. Cităm, la întâmplare :

Măine, mâine ...

Voiu simți din nou că ochiul înviat stăpân e

Pe florile de vis și de viață,

Pe oile de gând cu lâna creață

Pe cerul basmelor bătrâne, cu luceferi noi,

Pe cântecul cântat în file și'n cimpoi,

Pe toate grisurile de azur și de avânt.

Pe toate zările cari azi departe sunt.

(Cântec pentru mâine)

Aproape fiecare vers ne aduce o nouă întrebare, fără a încerca însă o cât de dispartă lămurire. Căci încheerea poemului cu versul: „vor împleti sufletului meu pentru o viață nouă”, pe lângă o supărătoare deficiență ortografică ne lasă nelămuriri asupra ideii ce a urmărit poetul în vers. Și totuși, poema — în ceea ce privește numai poezia — este frumoasă. Are imagini, are emoție, are și un mulcom dinamism, are estetică. Aflăm aci o poezie concepută și construită din elemente simple, fără ca poetul să isbutească totuși o literaturizare a ideii, cum deopildă face dl Lucian Blaga, sau, din cei mai tineri, dl Vlaicu Bârna.

O strofă frumoasă — să spunem foarte bună — este aceasta :

Surâsul s'a uscat la geamul mic

Și a căzut cu ploaia asta de petale.

Azi nu mă mai opresc din cale,

Să-l pun în vorbe scumpe, ca'ntr'un plic,

(Pustiu)

Și încă o strofă :

Cântecul în inima aceasta a murit demult,

Ca un narcis uitat într'o cămară.

La geamul mic nu râde primăvară

Și vremurile cum vorbesc cu luna nu le mai ascult.

(Soare mort)

Asemenea isbutite închegări sunt cu dărnice risipite între coperțile „Trecerii prin alba poartă”.

Cartea ce avem în față este, ni se pare, volumul de debut al autorului. De aceea îndemnându-l

înainte pe drumul poeziei neodecadente, credem că nu greșim. Oricum, dl Șiugariu se află în cântarea sa, printre florile prea diferite și prea multicolore, ale poeziei de azi. Când se va găsi credem că ne va da lucruri de înaltă ținută estetică.

VIRGIL CARIANOPOL: CARTE PENTRU DOMNIȚE (poeme, editura „Cartea Românească”)

Înainte de a începe să scriu despre ultima carte a d-lui Virgil Carianopol, fac o mărturisire: voi încerca să împletesc obiectivul cu emoția, deși canoanele estetice nu prea permit acest drum de mijloc. Pentru un recenzent și pentru o prezentare critică, se cere judecată pur și simplu, — și încă judecată ținută la ghiață. Poezia d-lui V. Carianopol nu poate fi însă prinsă „la rece”, decât numai dacă voim să fim tendințioși, să-i schimonosim substratul, să lucrăm adică negativist. Or, nu acesta este rostul criticii, ci acela de a discuta opusul cuiva, cu toate înălțimile și scăderile lui. Despre înălțimi este ușor să scriem. Mai greu despre scăderi, mai ales când este vorba de poeți asemeni tânărului și talentatului autor despre care ne ocupăm. Și scăderea în poezia d-lui V. Carianopol poate fi definitivă în *supraproducție de emoție*. Dar poate fi acest curios — și ades binefăcător — fenomen poetic, o scădere căci sunt și scăderi binefăcătoare. Chestiunea trebuie discutată.

După volumul de succes „*Scrisori către plante*” apărut anul trecut la Fundațiile Regale. „*Cartea pentru domnițe*” pe care ne-o dă editura „Cartea Românească” vine să întregească strălucit buna impresie ce ne-au lăsat toate anterioarele volume (vreo patru) ale poetului.

Domnul V. Carianopol nu se arată evoluat. Nici nu are lipsă de aceasta, mai ales când, utilizând o metrică și un proces de creație aparte, a eșit definitiv din raza de influență a marilor poeți din generația gândiristă (Blaga, Pillat, Voiculescu, Stancu; apoi: Arghezii, Barbu și alți câțiva. Deși încă destul de tânăr — nu a atins treizeci de ani — dl V. Carianopol a isbutit să fie, în poezie, cap de

generație, influențând cu versul, viziunea, tehnica, realizarea sa, o serie de poeți chiar de aceeași vârstă.

În „*Carte pentru domnițe*” aflăm vechiul vers elegiac binecunoscut din celelalte cărți ale autorului.

Cităm :

Cântec de zări, amintire moartă,
Visul pe-acolo ca pe-o stafie mă poartă.
Nu mai știu nici eu ; ai fost soare ?
Ți-am înecat cândva tinerețea mea la picioare ?
Fată Morgană, vâl de spume,
Drum care duce în mine și'n lume ;
Oltenie, Oltenie,
Nu cumva ai fost și tu, ca atâtea altele, tot o vedenie ?
(Cântec nostalgic)

sau aceste două versuri de totală înflorire poetică :

Dar nu mai sună cornul și nu mai ese luna
Și ciute întârzie să bea din râuri seara,
Noptarea ca o apă se varsă de pe vărfuri,
În brațele pădurii e altă primăvară.

Doar singur, astăzi, singur pun capul pe apusuri
Și-ascult cum fuge vieța cu Sâmbăta la vale
Nu-i nimeni să mă strige și timpul prinț de ceară,
Topește'n ape naltul aturării sale.

(Din munți)

Aceeaș elegie fină, suavă, plină de emoție și pictată magistral cu verb nou, isvorât din nesecatul și totdeauna proaspătul talent al poetului.

Dar, în plus de nota elegiacă de un aspect personal nou, în volumul său ultim dl V. Carianopol se arată ca un cultivator în emoție a misticei noastre creștine. Este păcat că acolo unde trebuia, nu s'a observat încă acest lucru. Este în volumul ce avem în față, un ortodoxism câmpean, cu miros vechiu de hrisov sau pravilă basarabă. Când cu câteva luni înainte de apariția volumului, poetul mi-a citit într'o seară, sub un felinar pe o stradă obscură a Capitalei „*Cântecul pentru Doamna lui Neagoe Basarab*”*) am fost hotărât în a i-o spune : cu această poemă — după ciclul *Ioana* din volumul tipărit la Fundații — ai trecut definitiv zidul modernist dincolo de care voise să te zăvorească superrealiștii dela „*unu*”. Cred că poetul își amintește acest prognostic. Și iată, vo-

*) Pe care dl Teodor Mureșan l-a publicat în „Pagini literare anul IV. Nr. 4.

lumul și critica în unanimitate, îmi confirmă spusese.
Dăm partea primă a poemului, pentru că din ea vedem noi că se desprinde mai clar viziunea voevodală a liricei d-lui V. Carianopol.

Seara, peste întinderi de aur cosite,
Peste veacuri de tăceri prăfuite,
Pe drumuri de carte și de lumină,
Din ce legendă depărtată vii până' aici Doamnă Despină?
Cine te aduce stafie să colinzi
Prin lumi nesfârșite de tristeți și de oglinzi?
Ce amintire obosită pe sub trecut rămă
De gândurile ca niște ziduri și se dărâmă ?

Apoi sfârșitul poemei :

Cai năzdrăvani se închină la zare
Amintirile trag perdele lungi la uitare
Și la Curtea de Argeș pe sub bolți feudale
Picioarele mele îngenunche lângă tristețea dărniceii
(tale voevodale.

În volum, cu oarecare ritmică repetată obositor,
sentimentul se extinde :

Noaptea, peste turme de doine cărunte,
Pe unde aprind stelele focuri în munte
Pe unde vin umbre obosite la denie,
Iți mai aduci aminte de mine Oltenie ? Iuj

sau :

(Cântec nostalgic)
Plec, Doamne, iar, și cât aș vrea de tare
Să am și eu un loc, unde să stau în fihnă,
Să nu mai plec, să toarne peste mine,
Intreg pământul, care cu odihnă.
(Plec, Doamne, iar...)

Aci, în sbuciumul acestui dor de odihnă, am aflat aceeași dorință de a sfârși cu acel „changer la place“ al marelui Baudelaire în al său „Voyage“.

Unde însă dl V. Carianopol ne apare cu totul nou, este în poemele pe care le-am putea întitula cu succes, *Pentru pământ*, „Printre ai mei“, „Întoarceri lângă pământ“, „Din munți“, „Răvaș lui Ion“, „Femei dela noi“, „Tatălui meu“, „Reîntoarcere“, „Mama“, „Popas lângă hotar“, „Pentru plugari“, și mai ales minunata viziune „Țăranii“, sunt licăriri de suflet rupte de poet din el și — într'o dionisiacă străfulgerare — închegate în plămădă de sânge, sudoare, pământ și trup obidit. Iată țăranii noștrii, aceeași la Ceremuș, la Limanul Nistrului, sau la Beba-Veche :

Li vâd sunt tot așa cu cojoacele rupte,
 Cu piepturile și cu fețele supte,
 Le sunt mâinile tot așa aspre și dure,
 Privirile, tot oțel din tăiș de secure.
 Cu ochi adânci și lucioși ca niște băncuțe,
 Aduc la oraș diminețele în căruțe.
 Beau țuică prin cărciumi și vorbesc tare,
 Socotesc banii pe degete și hambare,
 Li se umezesc ochii și ascultă duși,
 Când își tae țiganul sufletul în arcuș.

(Țăranii)

Umiliți, credincioși, iertători. împovărați, „cu piepturile și cu fețele supte”, cu „ochii umezi ascultând duși”, bând țuică otrăvită prin cărciumi mizere și numărând bani „pe degete și hambare”, țăranii d-lui V. Carianopol se simte că sunt trup din trupul lui, suflet din sufletul lui.

Dl V. Carianopol își descrie frații, părinții, vecinii, tovarășii de copilărie, iubitele rurale, în versuri simple, dar mari tocmai prin simplitatea lor.

Iată portretul mamei sale, — al mamelor noastre rămase acasă :

I-au înegrit pe degete inelele și anii
 Parcă i-au sfâșiat așteptările și vultanii.
 Din părul ei, toate vânturile stau să bată,
 Nu i se mai topește zăpada niciodată.
 I s'au făcut obrazii, ca în Octombrie viile
 Și-i umblă prin trecut, toate amintirile și stihiele.

(Mama)

Iată și chipul străvechi al tatălui, al tuturor taților de acasă, de la plug :

Mâna ta nu trebuie să schingiue și să frângă ;
 Ochii tăi, știu și să fulgere și să plângă,
 Să nu dorești nimănui rău, nimănui ură...
 Dar când ți se va lua soarele dela gură,
 Pentru dreptate și pentru drumul fiilor tăi, drept,
 Să scoli toți pandurii lui Tudor, cari dorm cu luna în-
 [fiptă în piept.

(Tatăl meu)

Și iată femeile din satul poetului, aceleași în toate satele de pe cuprinsul țării :

Deoparte și de alta stau țărăncile noastre înșirate pe
 [trotoară,

Au ochii rumeniți ca pitele dela țară
 Mă duc lângă ele, ce frumoase îi —
 Târgurile acestea fără frumusețea lor parcă-ar fi pustii,

Le îmbii la vorbă, dar ele nu vor să-mi răspundă,
Le este rușine de parcă nu știu ochii unde să-și ascundă.
(Femei dela noi)

Din toate citatele noastre, și din cele mai multe poeme ale volumului ce avem în față, se desprinde, în toată splendoarea și durerea ei, lumea satului românesc, satul poetului, mare și trist, vechiu și împovărat. Deși încă de mult dl V. Carianopol nu mai dibuia în lirică deși drumul poetului se vede clar până'n cerurile înalte ale versului, poemele *pentru pământ* ale d-sale îl arată printre puținii, — doi, trei — poeți ai generației sale, trainic legat de sudoarea și sângele părinților și moșilor săi. Il aflăm pe linia poeziei d-lui Nichifor Crainic.

Dl Virgil Carianopol este pe drum bun. Iar poezia d-sale, limpezită.

N. LADMISS-ANDREESCU

R E V I S T E

GÂNDUL VREMII

BCU Cluj / Centrul Universității / Library Cluj
(Anul VI., No. 4—6)

Numărul de față cuprinde pe lângă alt material bine ales, trei studii interesante: Decepții de A. Steopoe, Socialismul și dictatura de Lotar Rădăceanu și Spațiul mioritic de O. Halunga.

În primul, dl. A. Steopoe, semnalează unele decepții ce n'ar trebui să lase în urmă lor anumite persoane în care s'a pus o nădejde și care odată căpătuiți, la o catedră universitară, intră într'o completă inactivitate. Pe aceștia îi califică de înșelători și lipsiți complet de caracter și de fond moral sănătos.

Iată dar un mare păcat săvârșit tocmai de aceia cari ar trebui să fie mai departe regeneratori de creație și muncă, să fie suportul moral al colectivității românești.

Dl. Lotar Rădăceanu în Socialismul și dictatura, ne demonstrează cu puternice argumente punctul divergent dintre cele două formule politice și anume: pe când fascismul (dictatura), nu se relevă cu nimic nou, neintrând în programul lui alte prefaceri decât menținerea societății așa cum e, socialismul are la bază imense sarcini de creare și reorganizare socială. De la aceasta exclude Rusia de azi care n'a înțeles marele idei umani-

tare, de oarece ea a sugrumat libertatea tuturor părilor cea ce a împins partidele de opoziție (Social-democrați și Social-revoluționari) la o luptă ilegală.

Dl. Halunga face câteva reflexii asupra studiului filosofic a dl. Lucian Blaga, Spațiul mioritic, arătând că această carte de filosofie, fața de alte lucrări este mai aproape de înțelegerea cititorului, tocmai pe motivul că se raportează în mare parte la realitățile românești.

De asemenea oareșicare reflexii face dl. V. Maciu asupra cărții de filosofie a lui *Eugenio d'Ors, Du Baroque*, (1935) iar dl. Eug. Credință, se ocupă într'un studiu restrâns asupra Psihologiei sufletului copilului. La Intrepretări se discută cărțile: „Teze și Antiteze” a dl. Camil Petrescu și „Printre apostoli” a dl. Const. Kirițescu. Dl. L. R. (Lotar Rădăceanu) se ocupă de poetul Octavian Goga, în termeni nu prea elogioși și e păcat că-l vede prin o prismă cu totul streină, prisma politicianismului.

GEORGE MIHAIL

I N S E M N Ă R I

COMEMORĂRI ÎN PROVINCIE

Trepidațiile provincialilor, prinși odată, cel puțin, pe an în angrenajul cultural, se rezolvă după ce primarul a sunat goarna și-au măturat ghiordanii urbea, în entuziasm de ospăț și discurs de ponoase.

Cuvintele pe picioaroange ating entitățile și urlate la nivelul unor subite preocupări, — și fast, și strâmbătură, — capătă străluciri și se ațâță pârdaľnic.

Nărăviți ai clubului și la tabietul cafenelei mai ales, la revenirea umbrelor consacrate, depe mistice tărămuri, se supun înaltelor sugestii și se dedau, cu tovarășele lor, în diferite comune speculând și ele beneficile bârfelei sau așii altor cărți, reculeselor proslăviri.

Se întâlnesc atunci misionarii Capitalei cu pravoslavnicii uitatei de Dumnezeu regiuni, într'un punct comun, de impuse devoțiuni și pregătite rituri și înfrățesc așa foarte hotărnicite climate. Banchetul îi familiarizează. Ticurile și estimațiile, ale unora candido, ale altora

cindate, se pipăe la început sfios, se recunosc încetul cu încetul, se salută apoi cu ceremonie și în sfârșit cu bonomie se contopesc.

Schimbări de vederi și considerațiuni abstracte apropiate, prin antene și pedale, sensibilități de temelie și altele, spontan ivite.

Separăția, totuși, e necesară: solii trec pe scenă, băștinașii rămân auditori.

Oficiază, cel dintâi un dregător, pentru realizări de miracol și corespondențe cu cerul, prea ușor de semnalizat număr de revistă, cu gingășie peltic și de uluitoare vervă boantă. Neastâmpărul, s'ar zice de juvenil debut în ciuda pântecului și a ciocului saltă pe cochetul bătrân cu mingile toate în cadență, zvârlite de mâinile lui grăsuțe de prunc, în ritm paralel de zâmbitoare prestanță. Joacă ursulețul de păslă și, fără voia lui, savurosul humor. Pirueta imprimă sferei mișcare giratorie și când, prea des avântate, elogiul sacerdotal și condescendența necroforă știrbesc ușurințele scamtatorului, plecăciunea și negul, sfătoșenia și pasul de polcă restabilesc impresii de confort. Intregul mulțumirilor de sine, în muschetara lor nevinovăție, păstrează pe Domnul Curcan cu toate castanele împănate. Aramis de grătar și hangiu viteaz, se fixează, uneori, pentru posteritate, în reliefuri de halbă nemțească.

După astfel de aburi din astfel de castron, când s'a înălțat din ecouri surde, — geamăt în surdina — Adrian Maniu, în aerul pregătit incantațiilor s'a conturat lujerul fin al tristeții și s'au stins legănări de adolescență târzie.

Poetul vorbea cu zările și zările vorbeau cu el.

Se depărtează, singuratic, de sala solemnităților și se pierde pe drumul baladei și al împărtașaniei. Linia banalităților se frânge și lasă solilocului paranteză; luminei, corola, în care nevăzută de ochiul profan, coboară pieziș, mângăie furișat și, îmbălsămată, aleargă.

Pendularea de cădelniță nu a izbutit să liniștească delirul de orgoliu al literatului vecin totuși sufocat și de timiditate. Frământări de diavol torturat, stridențe de vanitate gătită și vai, numai proza catalogului de indicări, anodină, traduce, fără accent, introspecțiile oboitoare ale tânărului febril.

Se vivifică, apoi, mucusul de opaț al unui spiritist.

Directorul strigoilor, — feștilă din feștilă, — stinge toate luminile în explicații swendenborgene și mesmerice elucubații, Loquircitătea sfrijită nu trezește fiorii de dincolo de mormânt și spectrele nu răspund la apelul Don Quichottului tăiat în pandișpan. Walpurgii se poticnesc și Faust suges din eprubetele lui Belzebut, doar lapte.

Autoritar și sacadat, pedant și cursor, un profesor îndreaptă, cu date și citații, punctări și forfecare, ținuta oratorică a precedentului, și înlătură pericolul apelpisirii și stropșelii.

Lasă altuia împletiri amorțite și degerată anecdotică. Lăbărțarea snoavei se vrea strânsă, dar cuprinde cu balele ei orariul pulverizat. Până la precizare și fixaj, absurditatea încurcă țărături, intervertește funcțiuni și datine și cade în halucinarea năuciei.

* * *

Ultima notă de glas, până la somn scăzută, trage pânzele serii, le întinde peste drumeții eternelor limanuri. Le vătuește pașii; în urmă, îi transformă, vicleană și magică, în iele.

BCU Cluj / Central University Library Cluj **HORIA BOTTEA**

PENTRU O MARE EDITURĂ TRANSILVĂNEANĂ

Multe și mari sunt lipsurile provinciei, bântuită până mai eri de uraganul politicianismului, dar nici o ramură de activitate n'a suferit par'că întârzâeri mai mari ca scrisul, acest sport al minții, când dela minte purcede.

Pâna azi, provincia așa cum este împărțită ea, nu este de sine stătătoare când este vorba de tipăritul unei cărți în mai mult de 1000 de exemplare. Scriitorii provinciali (sunt și din aceștia) când au închis o idee între filele unui manuscris, știu bine ce au de făcut: intervenții la neamuri, cunoscuți, binevoitori cari la rândul lor să intervină la alte rude, alți prieteni sau binevoitori spre a li se pune cartea sub teasc la București.

Editorul din capitală fiind de regulă și un bun negustor, bietului provincial i se cântăresc slovele ca la farmacie și numai rar de tot, probabil al sută-lea în ordinea primirii manuscrisului, apare un număr câștigător. Ceilalți se aleg cu sfaturi și îndem la virtutea

așteptării privind cum confrății lor din capitală se ridică la suprafață.

Cui îi pasă că în provincie, lipsa de informație, lipsa de biblioteci se profilează rustic și pitoresc pe ignoranța publicului sportiv, pe indiferența față de gândul tipărit. Unde mai pui și dispoziția la visare, la lene, care stăpânește meleagurile periferice capitalei.

Mult s'ar ridica scrisul în provincie dacă, vedeți acest *dacă* face parte integrantă din existența scriitorului provincial. Zic, dacă ar exista pe regiuni câte o mare editură.

La el acasă, provincialul, ar fi mai lesne înțeles deci scos la lumină.

Și doar problema este o simplă problemă de aritmetică. Constituirea scriitorilor în societate pe acțiuni ar pune scrisului provincial temelie de sine stătătoare, Cărțile eșite de aici ar fi și mai eftine și mai aproape de cititor.

Cine va lua taurul de coarne?

Peste cine se vor revărsa laudele unei veritabile fapte românești?

Știm că aproape în fiecare provincie ființează câte o societate o scriitorilor. Ce fac comitele acestor societăți de paradă? Ce preocupări le chinuesc de nu se gândesc la carte, la tipar, însuși motivul pentru care au luat ființă?

Drumul pe care trebuiesc să meargă scriitorii din provincie l'au arătat câțiva inimoși mănuiitor de condei cari s'au adunat în jurul d-lui Neagu, la Sighișoara. Poate că acesta este nucleul? Dar ideia emancipării provinciei literare trebuie crescută, cultivată, întărită, căci nu toți au încredere în forțele lor proprii. Așa cum până eri credeam că avioane și tunuri nu pot fabrica decât nemții, azi credem că nu se poate scrie decât în capitală, și, mai mult, că, invenția lui Gutenberg nu se poate aplica pe meleagurile provinciei cu miros de busuioc și cu mușcată la ferești.

I. O. SUCEVEANU

N O T Ă

În ziua de 4 Iunie curent subsemnatul am primit, prin redacția acestei reviste, o carte poștală dela A.S.R.A., prin care mi se cerea să achit „cât mai neîntârziat”, cotizațiile pe anii 1937 și 1938. M'am executat imediat.

În ziua de 13 Iunie am primit, de astă dată, direct la adresa mea, o convocare la Adunarea generală a A. S. R. A. care, după cum spunea textul, nu s'a putut ține în ziua de 5 Iunie când a fost sorocită. Am putut afla astfel, că pe ziua de 5 Iunie A. S. R. A. urma să țină adunarea generală, pe care n'a ținut-o pentru că nu s'a întrunit numărul de membri după statut. Și, cu toate că aș fi dorit să iau și eu parte la adunarea hotărâtă pentru Duminică următoare (12 Iunie) — mai ales că doream să revăd Clujul — nu am putut face acest lucru, fiindcă am primit convocarea, hăt după ce adunarea cu pricina era fapt consumat. Cu asemenea procedeu, nu știu dacă s'ar fi întrunit măcar membrii comitetului în adunare generală (Axente nu mi-a scris nimic în chestia asta atât de spinoasă și incocoștabilă).

N. LADMISS-ANDREESCU

BIBLIOGRAFIE

Cărți: *George Todoran*: Rod peste mâine (poeme) edit. „Lanuri”, Mediaș; *Virgil Treboniu*: Heruvim lăuntric (poeme) Mătrăgana (poeme); Har (poeme), Luminătorul din apă (poeme); Zeița cu podoabe de aur (teatru); Vara (poeme); Destinul (poeme); Colecția „Adonis”, București; *Pimen Constantinescu*: Limba și literatura italiană la Sibiu, edit. „Sibiul”, Sibiu; *C. Ștefaniu*: Game (poeme) edit. „Rev. Progres și cultură” Tg.-Mureș; *Barbu Lăzăreanu*: Eminescu; Asaki și Heliade (studii), edit. „Cultura Românească S. A. R.” București; *George Constant*: Țara visului (poeme) Colecția, „Drum”, Roșiorii de Vede; *Gheorghe Munteanu*: Târzii (poeme) edit. „Lanuri”, Mediaș.

Reviste: Athenaeum (IV, No. 2); Afirmarea (III, No. 7-8); Cuget moldovenesc (VII, No. 4-7); Fruncea V, Nr. 20, 21); Freamătul școlii (IV, Nr. 5-6); Festival (III, Nr. 16-23); Front literar (II, Nr. 12; III Nr. 1); Gândirea (XVII, Nr. 6); Gândul vremii (VI, Nr. 4-6); Inoarea (I, 17, 18, 19, 20, 21); Muguri literari (I, Nr. 6); Pagini literare (V, Nr. 4-5); Pământul (VII, Nr. 183, 184, 185-186); Răsăritul (XX, Nr. 5-6, 7-8); Revista cursurilor și conferințelor (III, Nr. 3-5); Sfarmă piatră (IV, Nr. 128, 129, 130); Plaiuri Săcelene (V, Nr. 5); Stol (I, Nr. 2); Satul (VIII, 91, 92-93); Voința noastră (I, Nr. 1, 2).

Ziare: Decalogul; Glasul Bucovinei; Acțiunea Buzăului; Acțiunea românească; Gorjanul; Avântul; Drapelul nostru; Renașterea;

OCTAVIAN GOGA

Gheorghe Limbășan, (Linoleum)

SUMARUL

- MIHAIL AXENTE: Regina noastră a scriitorilor
OTTO FOLBERTH: Peisaj medieșan (traducere de Marin
CONSTANTIN-STELIAN: Primăvara [Ciortea]
CONSTANTIN SALCIA: Cântec de seară
N. LADMISS-ANDREESCU: Chesterton
AUREL CHIRESCU: Ape de seară
MIHAIL AXENTE: Păcatul lui Rusalim
ION ȘIUGARIU: Dar de nuntă, Dăruire, Poemul cel mai tânăr
I. O. SUCEVEANU: Rugă, Inserare

C R O N I C I

Oameni și opinii

Omagiu Poetului Octavian Goga

- ION ȘIUGARIU: Octavian Goga în eternitate
N. LADMISS-ANDREESCU: Octavian Goga
BCU Cluj / Central University Library Cluj
Cărți
N. LADMISS-ANDREESCU: Aurel Marin: Versuri; Ovid Cal-
ledoni: Endymion; Ion Șugariu:
Trecerea prin alba poartă; Vir-
gil Carianopol: Carte pentru do-
mnițe.

Reviste

- GEORGE MIHAIL: Gândul vremii

Insemnări

- HORIA BOTTEA: Comemorări în provincie
I. O. SUCEVEANU: Pentru o mare editură transilvăneană
N. LADMISS-ANDREESCU: Notă

Reproduceri

- PORTRETUL REGINEI MARIA
GH. LIMBĂȘAN: Portretul lui Octavian Goga

BIBLIOGRAFIE

D i r e c t o r :
M I H A I L   A X E N T E
